

GLAS NARODA ○

‘VELIKOM FINALU’

IZMEĐU
KOSOVA | SRBIJE

POGLAVLJE I

Trg Majke Tereze · Ulaz I · 59A · br.10
Priština 10000
Republic of Kosovo
T/F: +381 38 746 206
E-mail: ridea.institute@gmail.com
W: www.ridea-ks.org

Glas Naroda o 'VELIKOM FINALU'
između Kosova i Srbije

POGLAVLJE I.

Februar 2019

Glas Naroda o 'VELIKOM FINALU'

između Kosova i Srbije

POGLAVLJE I.

Ova sondaža je podržana od strane:

Norwegian Embassy

Izjašnjavanje o stavu: Ovaj izveštaj sadrži poglede i analizu samo RIDEA i ne predstavlja stav donatora.

Autor: Istraživački Institut o evropskim pitanjima i razvoja (RIDEA)

Februar 2019

Tabela sadržaja

Opšti rezime	Error! Bookmark not defined.
1. Uvod	1
2. Metodologija	2
2.1. Dizajn sondaže	2
2.2. Procedura sondaže	3
2.3. Uzorak	3
2.4. Karakteristike uzorka	5
2.5. Analiza podataka	8
3. Nalazi: Put napred ili nazad	8
3.1. Prekidanje ili neprekidanje dijaloga između Kosova i Srbije	9
3.2. Crvene linije Kosova u vezi završne faze dijaloga	10
3.3. Da li treba Kosovo da traži pripajanje sa Albanijom?	16
3.4. <i>Tri scenarija</i> o eventualnom sporazumu između Kosova i Srbije	18
3.4.1. Prvi scenarijo: Nastavak status quo-a	18
3.4.2. Drugi scenarijo: Priznavanje de facto od Srbije, i proširene izvršne nadležnosti za Asocijaciju/Zajednicu srpskih opština Kosova... ..	20
3.4.3. Treći scenarijo: Priznavanje de facto i de jure državnosti Kosova od strane Srbije u razmenu korigovanja granica/novi teritorijalni aranžmani između Kosova i Srbije	23
4. Zaključci	26

Opšti rezime

Ova sondaža ima za cilj identifikaciju mišljenja i stavova građana (*Glas naroda*) u vezi scenarija o 'Velikom finalu' između Kosova i Srbije. Ovom sondažom obuhvaćeno je 1110 anketiranih (90% anketiranih Albanaca, 9% Srba i 1% drugih etničkih grupa) što predstavlja uzorak mišljenja stanovništva Kosova. Rezultati podataka ove prikupljeni su u periodu od 17. do 26. decembra 2018. Rad na terenu na početku je realizovala jedna pilot grupa, u cilju završnih korekcija upitnika.

Tokom ove studije, u svakoj opštini je korišćen *jednostavni proporcionalni uzorak*, bazirajući se na broj stanovništva opština. Upitnik je sadržavao otvorena i zatvorena pitanja. U cilju kontrolisanja rada anketara tokom prikupljanja podataka, oko 15% (svega 150 anketiranih) ponovo su intervjuisani. Ova kontrola je urađena putem telefonskih intervjuja i poseta na terenu. Kako bi završili proces provere, anketiranim su postavljana 5 pitanja, bazirajući se na originalni intervju. Kontrolna lista služila je kao baza za preispitivanje slučajnih načela lokacije, početne tačke, stambene jedinice i načela izbora ispitanika. Odgovori prvog i drugog intervjuja su upoređivani. Osim običnog procesa razmatranja, izvršena je i logična kontrola ispunjenih anketnih upitnika. Merjenja od 95% *granice (margine) greške*, na osnovu punog uzorka je približno +/-3 tačke procenta. Ipak, intervali poverenja u ocene, bazirano na podgrupe uzorka, kao što je srpski uzorak od 100 anketiranih, biće vidno veće.

Što se tiče rezultata, u donjim stavovima predstavljamo nalaze o sledećim pitanjima:

- i)** prekid ili ne prekid dijaloga između Kosova i Srbije;
- ii)** crvene linije Kosova u vezi završne faze dijaloga;
- iii)** u slučaju konačnog sporazuma između Kosova i Srbije, da li treba Kosovo da se pripoji Albaniji; i

- iv) percepcija građana Kosova u vezi **tri scenarija** za eventualni sporazum između Kosova i Srbije.

Prva grupa nalaza govori o tome da je većina stanovništva Kosova protiv prekida dijaloga između Kosova i Srbije. To jest, **62%** svih anketiranih ne slažu se sa prekidom dijaloga između Kosova i Srbije. Albanci i Srbi na Kosovu slažu se da dijalog između Kosova i Srbije mora biti nastavljen. Postoji manja podrška Srba za nastavak dijaloga i jedan značajan broj srpskih ispitanika nisu imali mišljenje o ovom pitanju (27%). **63%** Albanaca i **54%** Srba 'ne slažu se' ili 'donekle se ne slažu' za prekidom dijaloga između Kosova i Srbije.

Druga grupa nalaza fokusira se na crvene linije Kosova u vezi završne faze dijaloga. Rezultati su sledeći:

- Jezero Gazivode treba da ostane unutar teritorije Kosova (96% Albanaca u poređenju sa 5 % srpskog uzorka);
- Trepča treba da ostane deo Kosova (99% Albanaca u poređenju sa 9% srpskog uzorka)
- Preševska Dolina treba da se pripoji Kosovu (69% Albanaca u poređenju sa 0% srpskog uzorka);
- Preševska Dolina treba da ostane deo Srbije (13% Albanaca u poređenju sa 84% srpskog uzorka); i
- Sever Kosova (Zvečane, deo Zubin Potoka i Leposavić) **ne** treba da se pripoje Srbiji (91% Albanaca u poređenju sa 10% srpskog uzorka).

Treća grupa nalaza, fokusira se na pitanja da li Kosovo mora da traži pripajanje Albaniji (u slučaju konačnog sporazuma između Kosova i Srbije). U ovom kontekstu, mišljenja su generalno podeljena, **43%** anketiranih podržava ideju da *Kosovo treba da traži pripajanje sa Albanijom*, u slučaju de facto i de jure priznavanje od strane Srbije i **50%** odbija ovu ideju. Ipak, **49%** Albanaca **76%** Srba ne slažu se opcijom da Kosovo treba da traži pripajanje sa Albanijom, u slučaju de facto i de jure priznavanja od strane Srbije.

Četvrta, zadnja grupa nalaza predstavlja percepciju i reference građana Kosova u vezi **tri alternativnih stavova** o eventualnom sporazumu između Kosova i Srbije.

Tako da, u vezi **prvog scenarija - status quo-a** samo manji deo ispitanika (oko **15%**) odgovorili su sa 'u potpunosti zadovoljni' ili 'donekle zadovoljni' u vezi *aktuelnog status quo-a između Kosova i Srbije*. Posebne i odvojene analize albanskih i srpskih uzoraka govore o drugačijem modelu odgovora. U tom pravcu, **82%** Albanaca i **50%** Srba su ili 'nimalo zadovoljni' ili 'veoma malo zadovoljni' sa aktuelnim status quo situacijom između Kosova i Srbije.

Što se tiče **drugog scenarija - davanje izvršnih nadležnosti za Asocijaciju-Zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za de facto priznavanje Kosova od strane Srbije** - postoji još manja podrška u poređenju sa prvim scenarijom. Samo 10% ispitanika odgovorilo je sa 'u potpunosti se slažem' ili 'donekle se slažem' sa drugim scenarijem. Ponovo, postoji slaba podrška između Albanaca Kosova (**9%**) i Srba (**16%**) za davanje izvršnih nadležnosti za *Asocijaciju-zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za de facto priznavanje Kosova od strane Srbije*.

Što se tiče **trećeg scenarija - 'priznavanje de facto i de jure državnosti Kosova od strane Srbije, koje bi obuhvatilo korigovanje granica/novi teritorijalni aranžmani između Kosova i Srbije'**, generiše sledeće podatke: Postoji veoma mali deo podrške (12% Albanaca i 5% Srba) za scenario-varijantu korigovanja teritorije u razmenu za de facto i de jure priznavanje Kosova od strane Srbije. Ipak, sa novim scenarijima-varijantama, postoji veća podrška između albanskog stanovništva (**30%**) i približno ista podrška Srba (**27%**) za korigovanje granica, što bi rezultiralo globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN.

Što se tiče *tri scenarija*, kratka analiza upoređivanja o tumačenju rezultata generiše dole navedeni pregled: postoji mala podrška ispitanika (16% odgovorili su 'u potpunosti zadovoljni' ili 'donekle zadovoljni') sa nastavkom status quo-a

(scenarijo 1) i čak još manje (10% odgovorilis sa 'u potpunosti zadovoljni' ili 'donekle zadovoljni') za davanje izvršnih nadležnosti za asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova, pod uslovom de facto priznavanje Kosova od strane Srbije **(scenarijo 2)**. Međutim, postoji velika podrška (30% ispitanika odgovorili su 'definitivno treba' ili 'treba') u vezi korigovanja granica, što bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvorilo put za učlanjivanje u OUN **(scenarijo 3)**.

U oceni upoređivanja između Albanaca i Srba u vezi *tri scenarija* proizvedeni su sledeći nalazi: Manji broj ispitanika Albanaca (14%) i više Srba (27%) izrazili su svoje zadovoljstvo za aktuelni status quo između Kosova i Srbije **(scenarijo 1)**. Na sličan način, 9% Albanaca i 16% Srba izrazili su svoju saglasnost da davanje proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova u razmenu sa de facto priznavanje Kosova od strane Srbije **(scenarijo 2)**. U kontrastu sa dva ranija scenarija, 30% Albanaca, ali slično sa prvim scenarijem, 27% Srba podržavaju korigovanje granica, što bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN. **(scenarijo 3)**.

U celini, može se zaključiti da je mišljenje javnosti ne-konsistentno i kontradiktorno u pozicijama. Dok, upotrebljene reči na pitanje može da utiče na tačne procene, koje favorizuju ili protive posebnim opcijama, može se zaključiti da albansko i srpsko stanovništvo Kosova govore različito u vezi crvenih linija i povoljnih scenarija, ali jednoglasno o potrebi za nastavak dijaloga.

Zadnje, ali ne po značaju, može se primetiti da nema suštinske podrške većinske zajednice na Kosovu (Albanaca) za jedan od tri scenarija. To ukazuje na činjenicu da kako bi bio prihvatljiv neki sporazum o 'velikom finalu' od strane većine (*vox narod – glas naroda*) na Kosovu, on mora da sadrži nešto održivo, osnovno i funkcionalno na Kosovu, u suprotnom je predodređen na neuspeh.

1. Uvod

Podaci tokom anketiranja prikupljeni su od 17. do 26. decembra 2018. Ovo ispitivanje je ima za cilj percepciju i stavove građana (*Glas naroda*) u vezi scenarija 'veliko finale' između Kosova i Srbije. Dijalog između Kosova i Srbije stupio je u završnu fazu i jedan broj eventualnih scenarija opisani su u studiji i raznim debatama. Stoga, drugi objektiv ove studije je razumevanje javne podrške ili možda odsustvo podrške, za razne scenarije o eventualnom konačnom sporazumu između Kosova i Srbije.

U stvari, Sporazum od aprila 2013. za uključivanje Severa Kosova u pravni okvir Prištine, ali sa druge strane povećanje prava za opštine sa većinskim srpskim stanovništvom na Kosovu, ostaje i dalje politički kontroverzan i ne sprovodljiv sporazum obeju strana¹.

Ipak, pored uspeha i neuspeha u primeni sporazuma, normalizacija odnosa između Kosova i Srbije ostaje glavni prioritet na agendi Evropske unije, sa svim stranama koje su već potvrdile svoje angažovanje za ubrzavanje njihovih postupaka za punu normalizaciju odnosa i konkretne perspektive za njihove težnje ka EU². Predsednik Kosova Hashim Thaçi i Predsednik Srbije Aleksandar Vučić, već su naglasili njihovu spremnost za intenziviranje rada, kako bi bio postignut zakonski obavezujući sporazum. U tom pravcu, obe zemlje su izvršile pripreme i formirale ekipe za završnu fazu dijaloga između Kosova i Srbije.

Mogući scenarijo, o kojem se već javno diskutuje na Kosovu, a takođe i u Srbiji je razmena teritorija, sa kojom bi Kosovo dobilo nekoliko delova Preševske doline

¹Evropska komisija (2013) 'Srbija I Kosovo*:istorijski sporazum otvara put za odlučujući napredak u njihovim perspektivama EU", Saopštenje za štampu, 22.april. Dostupno: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-347_en.htm (Pristup: 30/01/2019).

²EUEA (2018) 'Federica Mogherini primila je delegaciju najvišeg nivoa za dijalog, Predsednika Kosova Thaçi i Predsednika Srbije Vučić 'Saopštenje za štampu, 8. Novembar. Dostupno: https://eeas.europa.eu/diplomatic-network/eu-facilitated-dialogue-belgrade-pristina-relations/53466/federica-mogherini-hosted-meeting-high-level-dialogue-president-tha%C3%A7i-kosovo-and-president_en (Pristup: 30/01/2019).

u razmenu za teritoriju na Severu Kosova i priznavanje Kosova od strane Srbije³. Imajući u vidu ovaj scenarijo i druge scenarije identifikovane u ranijim istraživanjima na Kosovu⁴; ovaj izveštaj ima za cilj utvrđivanje nivoa javne podrške građana Kosova za moguće scenarije o konačnom sporazumu, koji bi bio zakonski obavezujući i za Kosovo i za Srbiju.

Osim drugih pitanja o kojim je diskutovano, ovaj istraživački izveštaj pruža detaljnu analizu nalaza o glavnim mogućim scenarijima za konačni sporazum između Kosova i Srbije. Izveštaj se fokusira na tri moguća scenarija: a) nastavak *status quo-a*; b) priznavanje de facto od strane Srbije, u razmenu za proširene izvrne nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova; i c) priznavanje de facto i de jure državnosti Kosova od strane Srbije, koja bi obuhvatala korigovanje granica /nove teritorijalne aranžmane između Kosova i Srbije. Dok su ovo glavni scenariji, diskutovaće se i o niz drugih mogućih varijanta i alternativa

2. Metodologija

2.1. Dizajn sondaže

Upitnik ovog sondaža sadrži otvorena i zatvorena pitanja u strukturi kao što sledi: demografski podaci za učesnike, percepciju, stav i podršku, ili nedostatak podrške za potencijalne scenarije/opcije za Konačni sporazum između Kosova i Srbije. Na početku, na upitniku je radila jedna pilot grupa od 30 anketara, kako bi uradili test razumevanja od strane anketiranih i konačne ispravke upitnika.

³ ECFR (2018) 'Cena normalizacije: Srbija, i Kosovo i jedan rizičan sporazum o granicama', *Komentar*, 13. novembar. Dostupno: https://www.ecfr.eu/article/commentary_the_price_of_normalisation_serbia_kosovo_and_a_risk_y_border_deal (Pristup: 30/01/2019).

⁴ RIDEA & BPRG (2017) ' Scenariji' Velikog finala' između Kosova I Srbije'. Dostupan: <http://ridea-ks.org/uploads/SCENARIOS%20FOR%20THE%20GRAND%20FINALE%20BETWEEN%20KOSOVO%20AND%20SERBIA.pdf> (Dostupan: 30/01/2019).

2.2. Procedura sondaže

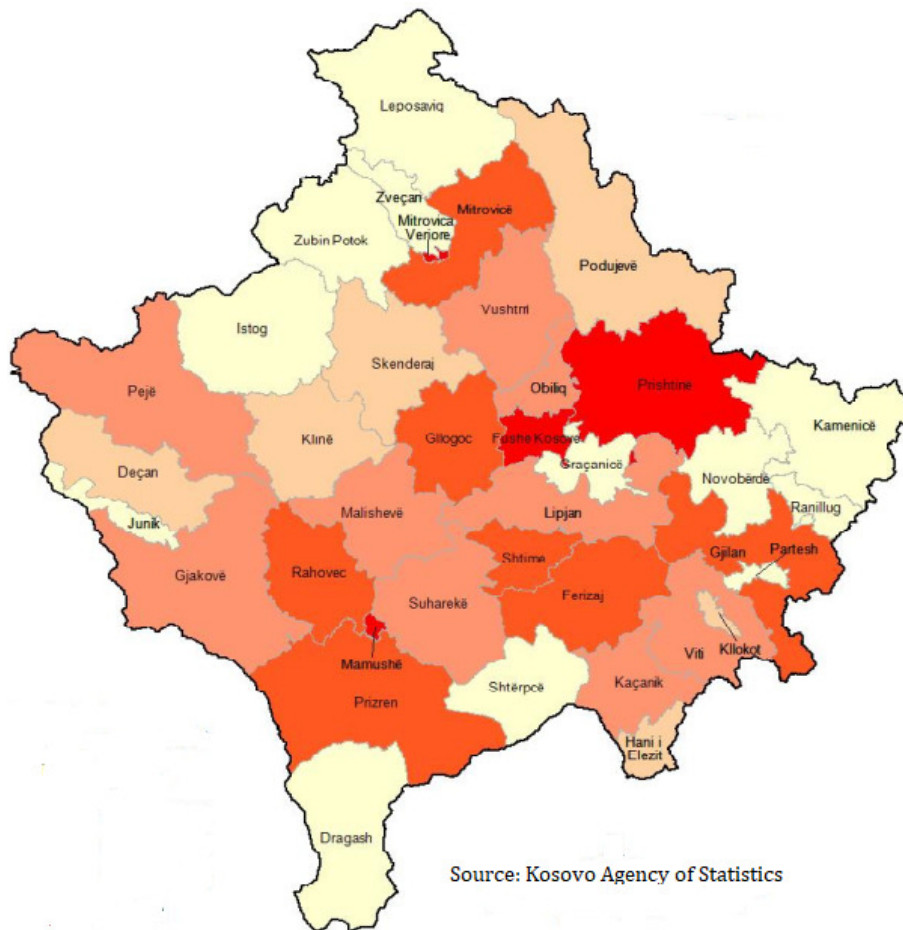
Ekipa za istraživanje imala je u svom sastavu po 15 ispitivača na terenu (2 za svaki od 7 regiona Kosova, plus jedan specijalni ispitivač za srpske ispitanike na Jugu Kosova) i 4 istraživača, glavni ekspert i 2 viša eksperta i jedan mladi istraživač. Njihov rad je rezultirao u aktuelnom istraživačkom izveštaju. Ispitivači na terenu radili su na upitnicima na papiru sa hemijskom olovkom. Upitnike su popunjavali ispitivači na terenu, kako bi osigurali da nema nedostatka podataka. Ipak, ispitanici bili su slobodni da ne odgovore na pitanja. Kako bi izbegli predrasude intervjuisanja, istraživačka ekipa održala je obuku sa svim ispitivačima na terenu o sprovođenju sondaže.

U cilju kontrolisanja rada ispitivača tokom prikupljanja podataka, oko 15% (svega 150 anketiranih) ponovo su intervjuisani. Ova kontrola je izvršena putem telefonskih intervjuja i poseta na terenu. Kao kontrola, anketiranim je postavljeno 5 pitanja, na osnovu originalnog intervjuja. Lista kontrole je služila kao sredstvo za preispitivanje usaglašenosti sa načelom slučajnog izbora anketiranih (koji obuhvataju izbor lokacije, početnu tačku, stambenu jedinicu i izbor anketiranog). Odgovori prvog i drugog intervjuja su upoređivani. Osim običnog procesa kontrole, urađena je i logična kontrola ispunjenih upitnika.

2.3. Uzorak

Sondaža je izvršena u 38 opština Kosova, 7 glavnih regiona Kosova: Priština, Uroševac, Gnjilane, Prizren, Peć, Đakovica i Mitrovica (Sever i Jug, vidi donju kartu). Kosovo ima 1.798.506 stanovnika⁵. Tokom ove sondaže korišćen je jednostavni proporcionalni uzorak, na osnovu broja stanovništva po opštinama. Obračun procentualnog učešća predstavlja upoređivanje broja registrovanih stanovnika u jednoj određenoj opštini i ukupnog broja registrovanih stanovnika na Kosovu. Procenat koji rezultira utvrđuje značaj svake opštine u uzorku. Bazu registrovanog stanovništva izradila je Agencija za statistike Kosova.

⁵Agencija za statistike Kosova (2018) 'Godišnja statistika Republike Kosova 2018'. Dostupno: <http://ask.rks-gov.net/media/4369/statistical-yearbook-2018.pdf> (Pristup: 30.01.2019).

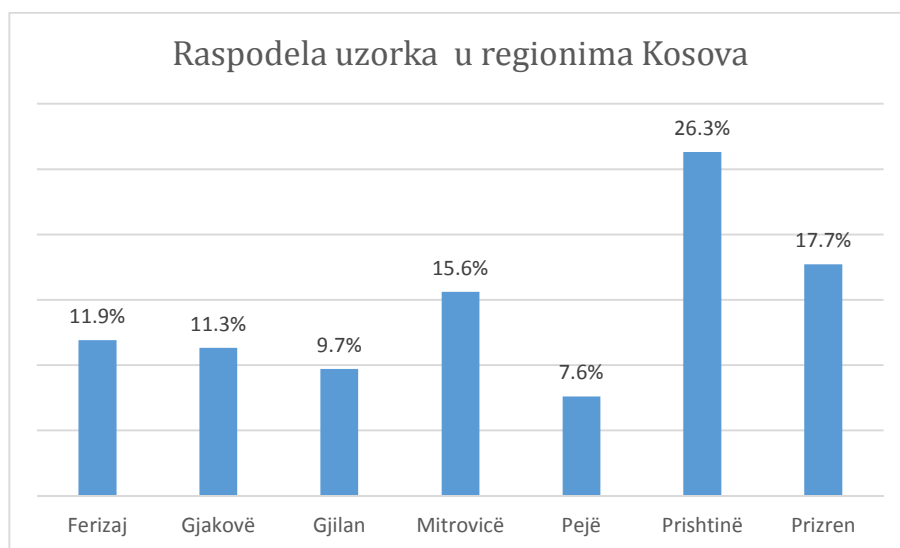
Upitnici su ispunjavani u kućama i stanovima anketiranih. Kako bi utvrdili uzorak studije korišćen je slučajni uzorak, sa utvrđenim pravilima za izbor početne tačke, sa izborom puta, zgrade, stana i anketiranog. Upitnik je ispunjavao samo jedan član porodice. Ovaj način je primenjen kako bi izbegli jednostranost/predrasude anketiranih u uzorku.

Kako bi imali dovoljno prisustvo Srba za analizu, uzorak je udvostručen u dve glavne srpske opštine, Severnoj Mitrovici (Sever Kosova) i Gračanici (Jug Kosova). Ovo je uticalo na učešće od 100 anketiranih Srba, umesto 50 anketiranih, koliko bi bilo ukoliko se ne bi udvostručio broj uzoraka.

2.4. Karakteristike uzorka

Ukupni broj anketiranih na ovom ispitivanju je 1110. Sa uzorkom ove veličine, mogućnost za greške tokom ocene je plus ili minus 3 procenta u bodovima (na nivou signifikance 5 posto). Obratite pažnju, greška kod uzimanja uzorka može biti veća kada e ocena samo za srpski uzorak od 100 anketiranih: sa uzorkom od 100, interval konfidencijalnosti od 95% biće plus ili minus 10 procenta bodova. Sve razlike između srpskog i albanskog uzorka su kontrolisane za statističku signifikance.

Kao što je gore naglašeno, studija je realizovana u svim sedam regiona Kosova i (trideset i osam) opština. Vidi dole raspoređenost uzoraka u sedam regiona.

Broj anketa za svaku opštinu je utvrđen na osnovu broja stanovništva svake opštine i raspodela postignutog uzorka u saglasnosti je sa prostiranjem stanovništva. Obratite pažnju na donju tabelu u kojoj je opisan broj stanovništva, na osnovu Agencije za statistike Kosova⁶ i broj realizovanih anketa po opštinama.

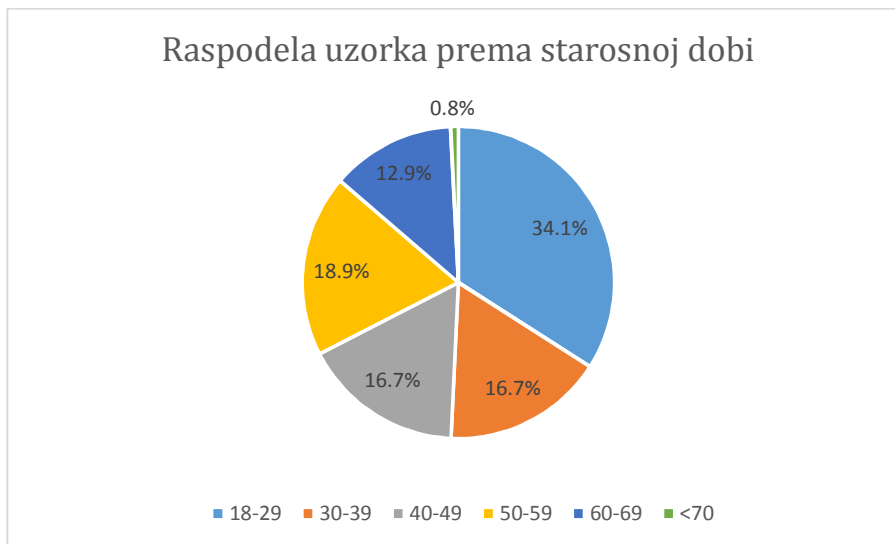
⁶Ibid.

Tabela 1. Veličina stanovništva i broj anketiranih u opštinama

Br	Opština	Stanovništvo	Broj anketiranih
1	<i>Uroševac</i>	<i>103,003</i>	<i>63</i>
2	<i>Štimlje</i>	<i>27,654</i>	<i>35</i>
3	<i>Kačanik</i>	<i>33,409</i>	<i>20</i>
4	<i>Štrpce</i>	<i>6,773</i>	<i>8</i>
5	<i>Elez Han</i>	<i>9,998</i>	<i>6</i>
6	<i>Šakovica</i>	<i>95,340</i>	<i>58</i>
7	<i>Orahovac</i>	<i>59,102</i>	<i>36</i>
8	<i>Dečane</i>	<i>41,808</i>	<i>27</i>
9	<i>Junik</i>	<i>6,370</i>	<i>4</i>
10	<i>Gnjilane</i>	<i>80,162</i>	<i>48</i>
11	<i>Kamenica</i>	<i>30,750</i>	<i>19</i>
12	<i>Vitina</i>	<i>47,615</i>	<i>29</i>
13	<i>Ranilug</i>	<i>3,810</i>	<i>3</i>
14	<i>Novo Brdo</i>	<i>7,160</i>	<i>5</i>
15	<i>Parteš</i>	<i>1730</i>	<i>2</i>
16	<i>Klokot</i>	<i>2,753</i>	<i>2</i>
17	<i>Mitrovica</i>	<i>69,346</i>	<i>42</i>
18	<i>Vučitrn</i>	<i>64,468</i>	<i>39</i>
19	<i>Severna Mitrovica</i>	<i>12,211</i>	<i>40</i>
20	<i>Zvečane</i>	<i>7,376</i>	<i>5</i>
21	<i>Zubin Potok</i>	<i>6,616</i>	<i>5</i>
22	<i>Leposavić</i>	<i>13,587</i>	<i>10</i>
23	<i>Srbica</i>	<i>52,343</i>	<i>32</i>
24	<i>Peć</i>	<i>99,568</i>	<i>61</i>
25	<i>Istog</i>	<i>40,380</i>	<i>11</i>
26	<i>Klina</i>	<i>40,122</i>	<i>12</i>
27	<i>Priština</i>	<i>211,755</i>	<i>131</i>
28	<i>Obilić</i>	<i>19,144</i>	<i>12</i>
29	<i>Kosovo Polje</i>	<i>38,607</i>	<i>24</i>
30	<i>Lipljan</i>	<i>57,733</i>	<i>35</i>
31	<i>Podujevo</i>	<i>83,445</i>	<i>51</i>
32	<i>Glogovac</i>	<i>61,133</i>	<i>19</i>
33	<i>Gračanica</i>	<i>12,091</i>	<i>20</i>
34	<i>Prizren</i>	<i>191,565</i>	<i>114</i>
35	<i>Suha Reka</i>	<i>60,247</i>	<i>21</i>
36	<i>Mališevo</i>	<i>58,269</i>	<i>36</i>
37	<i>Mamuša</i>	<i>5,950</i>	<i>4</i>
38	<i>Dragaš</i>	<i>34,316</i>	<i>21</i>
	Total	1,798,506	1110

90% uzorka studije bili su Albanci, 9% Srbi i 1% druge etničke grupe na Kosovu. Procenat Albanaca u uzorku u saglasnosti je sa popisom od 2011, što govori da 91% su Albanci, 3.4% Srbi i 5.6% 'ostali. Budući da je procenat Albanaca u uzorku blizu broju popisa, mi nismo merili podatke o etničkoj pripadnosti. (Mali broj etničkih grupa 'Ostali' je veoma mali za korisne analize i ne pruža osnovu za poverljivo ponderiranje.)

58% uzorka su muškarci i 42% žene. Prosečna starosna dobanketiranih je 38 godina a uzorak je obuhvatio starosnu dob od 18-84 godina. U nastavku se nalazi uzorak prema starosnoj dobi.

Na osnovu statistika popisa od 2011. godine, muškarci i omladina su više zastupljeni u realizovanom uzorku. Stoga, mi smo kontrolisali sve rezultate, usaglašavajući ponderiranje, kao starosna dob i polna pripadnost, objavljene na osnovu popisa stanovništva na Kosovu od 2011.godine. U praksi ovo merenje je imalo samo mali efekat na ocenu, jer ni starosna dob, a ni polna pripadnost nisu čvrsto povezani sa raspodelom varijabla, na koje se ovaj izveštaj fokusira. Iz tog razloga mi smo jednostavno izveštavali o ponderiranim procentima.

Što se tiče nivoa obrazovanja, 1% uzorka su se izjasnili da nemaju diplomu škole, 3% su se izjasnili da imaju završenu samo osnovnu školu (1-5 razred), 9% su se izjasnili da imaju završenu nižu srednju školu (6-9 razred), 40% višu srednju školu (gimnazija ili stručna škola), 5% stručno obrazovanje, nakon srednje škole, 35% izjasnili su se da imaju univerzitetsku diplomu (Bachelor), 7% uglavnom Master, i manji broj sa doktoratom. Kao što se i obično događa sa sondažama, postoji veće zastupanje sa visokim obrazovanjem.

Što se tiče nivoa zaposlenosti u našem uzorku, 45% su se izjasnili da su u radnom odnosu tokom intervjua, 34% nezaposleni, 9% studenti, 7% penzioneri, 4% koji ispunjavaju određene dužnosti i 1% neopredeljeni.

2.5. Analiza podataka

Odgovori učesnika su uključeni u SPSS. Opisna statistika, kao frekvencije i kros-tabulacije na osnovu etničkih grupa, korišćene su za analizu podataka. Mi smo takođe kontrolisali da li se rezultati menjaju po starosnoj dobi, polnoj pripadnosti, nivou obrazovanja i situacije zaposlenosti. Otvorena pitanja u SPSS analizirana su odvojeno.

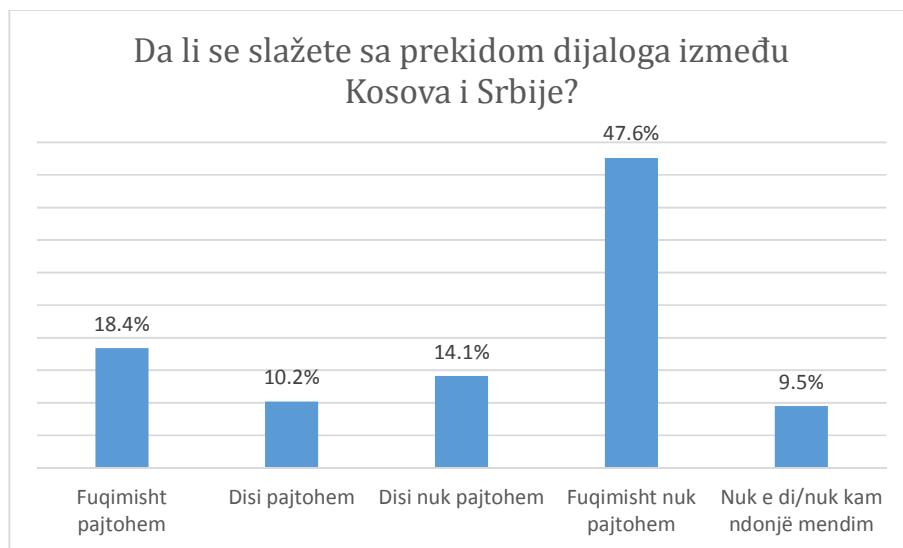
3. Nalazi: Put napred ili nazad

Ovaj deo opisuje nalaze ove sondaže u četiri pod-sekcije: **(i)** prekid ili neprekid dijaloga između Kosova i Srbije; **(ii)** crvene linije Kosova u završnoj fazi dijaloga; **(iii)** u slučaju konačnog sporazuma između Kosova i Srbije, da li Kosovo treba da ostane država ili da se pripoji Albaniji; i **(iv)** percepcija građana Kosova u vezi **tri scenarija** o eventualnom sporazumu između Kosova i Srbije.

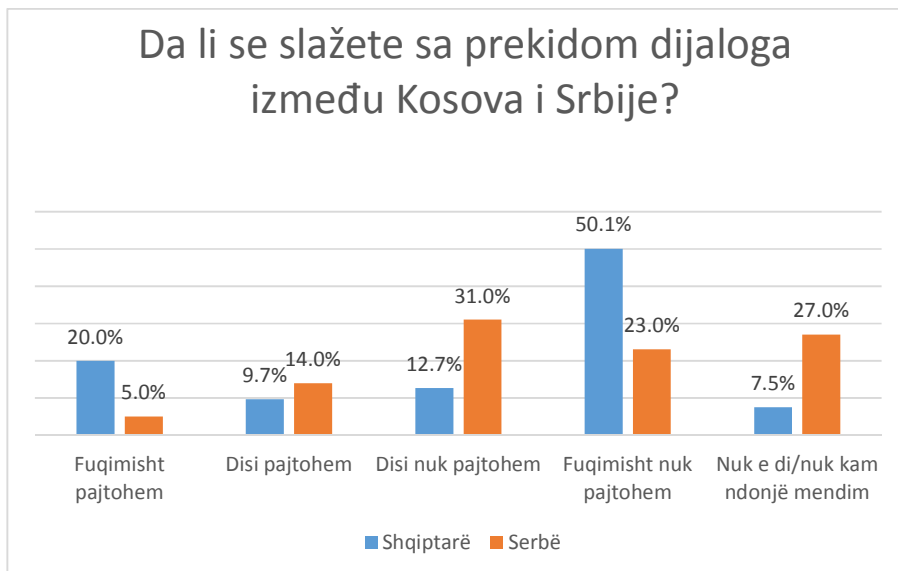
3.1. Prekid ili neprekid dijaloga između Kosova i Srbije

U vezi ovog pitanja postavljeno je sledeće pitanje: **Da li se slažete sa prekidom dijaloga između Kosova i Srbije?**

Nalazi o ovom pitanju proizveli su sledeći pejzaž: 29% ukupnog uzorka izjasnili su se 'Potpuno se slažem' ili 'donekle se slažem' za prekid dijaloga između Kosova i Srbije. Odnosno većina učesnika (62%) 'se ne slažu' ili 'donekle se ne slažu' sa prekidom dijaloga između Kosova i Srbije. Zatim, oko 10% učesnika izjasnili su se 'ne znam/nemam neko mišljenje' o ovom pitanju.

Ocena albanskih i srpskih uzoraka govori o jednom sličnom modelu odgovora (iako su razlike između dve grupe statistički naglašene): 30% Albanaca i 19% Srba izjasnili su se 'u potpunosti se slažem' ili 'donekle se slažem' o prekidu dijaloga između Kosova i Srbije. 63% Albanaca i 54% Srba 'u potpunosti se ne slažu' ili 'donekle se ne slažu' za prekid dijaloga između Kosova i Srbije. 8% Albanaca i 27% Srba izjasnili su se 'ne znam /nemam neko mišljenje' o ovom pitanju.

3.2. Crvene linije Kosova u vezi završne faze dijaloga

Što se tiče crvenih linija, mi smo upitali anketirane:

Šta mislite koje moraju biti crvene linije u novoj fazi dijaloga?

Svi učesnici su upoznati o konceptu crvenih linija: anketirani su objasnili: "Sa crvenim linijama ja podrazumevam uslove koje Vlada mora da zadrži, po svaku cenu, i da ne bude spremna da čini kompromis". Na osnovu javnih debata i ranijih publikacija, izabrana su četiri pitanja kao potencijalne "crvene linije", odnosno jurisdikcija jezera Gazivode, rudnik Trepča, ako Preševska Dolina želi da se pripoji Kosovu i da li neki delovi Kosova treba da se pripoje Srbiji.

Izero Gazivode

Izero Gazivode je ključni aset projekta više-dimenzionalnog vodovoda Ibar-Lepenac, koji su izgradile pokrajinske institucije Kosova u Jugoslaviji, krajem 1960 godina, kao deo master plana za razvoj glavnih reka na Kosovu, znači Ibar i Lepenac, kako bi se obezbedila voda za industriju, zajednice, navodnjavanje i proizvodnju energije. Jezero Gazivode se prostire na površini od 11.9 km² od kojih 9.2 km² nalazi se na teritoriji Kosova i 2.7 km² na teritoriji Srbije. Jezero Gazivode akumulira se iz reke Ibar, jedne od glavnih reka na Kosovu, koja zajedno sa svojim rečnim tokovima predstavlja jednu od 5 glavnih vodenih basena na Kosovu – što obuhvata površinu od 4044.21 km². Njegov rezervoar je

dug 24 km i širok 12 km i predstavlja najveću rezervu vode u zemlji. To njega čini strateškim bogatstvom od velikog značaja za Kosovo, ne samo u aspektu sigurnosti vode, već i ekonomskog razvoja (poljoprivrede i industrije) i sigurnosti ljudi.

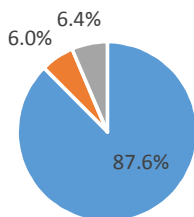

Foto Jezera Gazivode⁷

Najveći deo učesnika, 88%, odgovorili su da *Jezero Gazivode treba da ostane unutar teritorije Kosova*' (vidi donji grafikon). Analiza albanskih i srpskih uzoraka govori o značajnoj razlici u odgovorima. 96% Albanaca i 5% Srba odgovorili su da " *Jezero Gazivode treba da ostane unutar teritorije Kosova* ". 0.6% Albanaca i 60% Srba odgovorili su da Jezero Gazivode ne treba da ostane unutar teritorije Kosova. 3% Albanaca i 35% Srba odgovorili su 'Nemam ideju koji put treba pratiti'. Dalje analize govore da većina Srba (69%) iz Regiona Mitrovice opredelili su se za alternativu "Nemam ideju koji put treba pratiti'.

⁷Tripadvisor (2012) 'Foto Mitrovice, Jezero Gazivode' A.M. Dostupno: <https://www.tripadvisor.com/LocationPhotoDirectLink-g774868-i47688133-Mitrovica.html> (Pristup: 30/01/2019).

**Šta mislita koje moraju biti crvene linije Kosova u
novoj fazi dijaloga?
Jezero Gazivode treba da ostane unutar teritorije
Kosova**

- Po, definitivisht duhet të mbetet brenda territorit të Kosovës
- Jo, definitivisht nuk duhet të mbetet brenda territorit të Kosovës
- Nuk kam ide se cilën rrugë duhet ndjekur

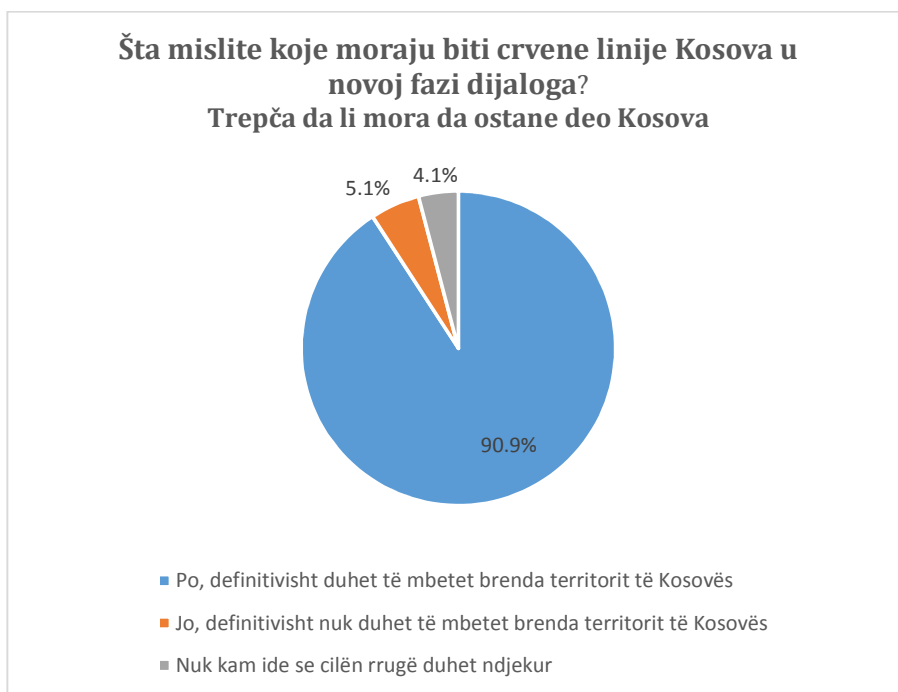
Trepča

Rudnik Trepča u Starom Trgu pripada gradu Mitrovica. Mitrovica je bez sumnje jedan od najznačajnijih gradova, ne samo za Kosovo već i za celo Balkansko Poluostrvo i šire zbog rudarskih izvora⁸. Rudnik Trepča je izvozila robu u vrednosti od 103 miliona dolara tokom 1983.godine, rangirajući se kao peti (5) najveći izvoznik u Bivšoj Jugoslaviji⁹. Tokom 58 godina proizvodnje, Trepča je proizvodila 33 miliona tona rude. U načelu rezerve rude i rudnika Trepča predstavljaju osnovu konteksta o Trepči. Naši nalazi o ovom preduzeću predstavljeni su u donjem tekstu.

Ogromna većina učesnika 91% odgovorili su "*Trepča treba da ostane deo Kosova*" (vidi donji grafikon). Analiza albanskih i srpskih uzoraka ponovo otkriva značajnu razliku u odgovorima. 99% Albanaca i 9% Srba odgovorili su 'Trepča treba da ostane deo Kosova'. 0.6% Albanaca 50% Srba odgovorili su 'Trepča ne treba da ostane deo Kosova'. 0.4% Albanaca i 41% Srba odgovorili su 'Nemam ideju koji put treba pratiti'. Dalja analiza govori da većina anketiranih Srba (83%) iz Regiona Mitrovica opredelili su se za alternativu 'Ne znam koji put treba pratiti'.

⁸ Trepča 'Preduzeće u administriranju KAP' Dostupno: <http://www.trepca-akp.com/pages/posts/2/> (Pristup: 30/01/2019).

⁹Ibid.

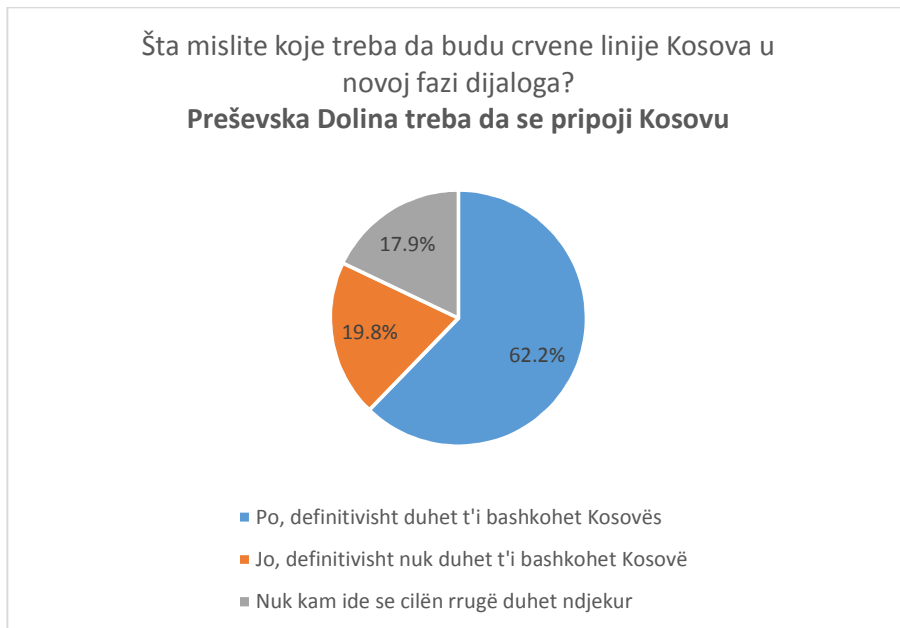

Preševska Dolina treba da se pripoji Kosovu. I pored toga što je deo Srbije, Preševska Dolina (Preševo, Bujanovac i Medveđe, koja se prostire na površini oko 1249 km²) povezana je suštinski sa Kosovom. Albanci koji žive u Preševskoj Dolini, naglašavaju da oni imaju mnogo manje prava samouprave u poređenju sa Srbima koji žive na Kosovu. Još od proglašenja nezavisnosti Kosova, rukovodioci Preševske Doline usvojili su rezoluciju, kojom su izjavili da pristaju da ostanu u Srbiji, ali „u slučaju eventualne promene granica Kosova, Dolina će raditi u pravcu pripajanja Kosovu”¹⁰. Donji nalazi predstavljaju stavove građana Kosova u vezi budućnosti Preševske Doline.

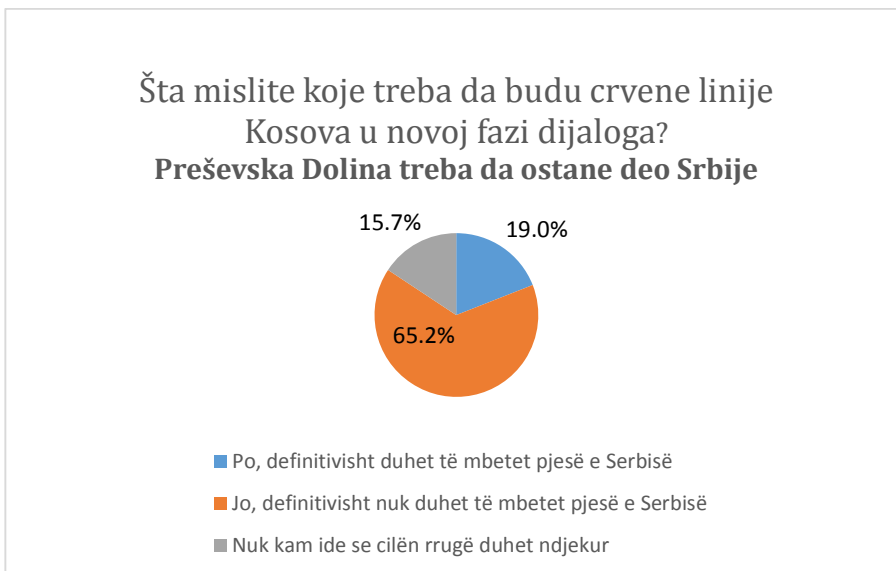
Većina anketirani (62%) odgovorili su da 'Preševska Dolina treba da se pripoji Kosovu' (vidi donji grafikoni). Analiza albanskih i srpskih uzoraka govori o suštinskoj razlici u njihovim odgovorima. 69% anketiranih Albanaca i 0% Srba odgovorili su da 'Preševska Dolina treba da se pripoji Kosovu' dok 13% Albanaca i 81% Srba odgovorili su opcijom da 'Preševska Dolina **ne** treba da se

¹⁰Marko Prelec (2013) 'Žalbe u Preševu i razgovori Kosovo – Srbija' Krizna grupa, 1. februar. Dostupno: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/balkans/presevo-s-grievances-and-kosovo-serbia-talks> (Pristup: 30/01/2019).

pripoji Kosovu'. 18% anketiranih Albanaca i 19% Srba odgovorili su 'Nemam ideju koji put treba pratiti'.

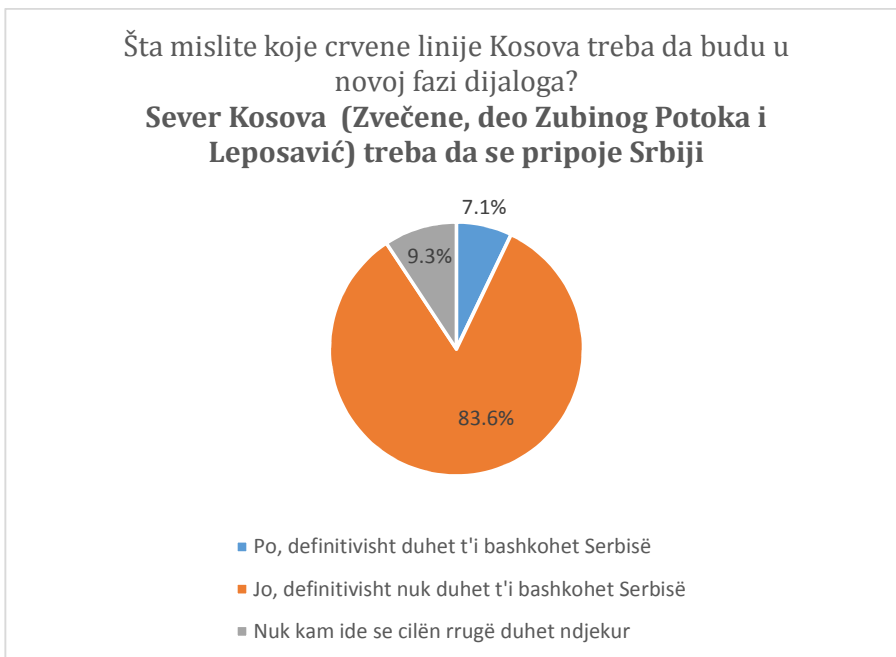
Kada je postavljeno pitanje na suprotan način, znači **da li Preševska Dolina treba da ostane deo Srbije**, rezultati su u osnovi bili isti. Većina učesnika (65%) odgovorila je da "Preševska Dolina ne treba da ostane deo Srbije " (vidi donju tabelu). Analiza uzoraka Albanaca i Srba govori o značajnoj razlici u njihovim odgovorima . 13% anketiranih Albanaca i 84% Srba odgovorili su "Preševska Dolina treba da ostane deo Srbije " u poređenju sa 72% Albanaca i 16% Srba, koji su odgovorili opcijom „Preševska Dolina ne treba da ostane deo Srbije". 16% anketiranih Albanaca i 0% Srba odgovorili su „Nemam ideju koji put treba pratiti'.

Sever Kosova (Zvečane, deo Zubinog Potoka i Leposavića) treba da se pripoje Srbiji

Sever Kosova (Zvečane, deo Zubinog Potoka i Leposavića) obuhvata površinu od oko 1000 km² nastanjen većinskim srpskim stanovništvom. Donji stav odražava mišljena građana Kosova o budućnosti ove teritorije.

Veći deo učesnika (84%) odgovorili su 'Sever Kosova (Zvečane, deo Zubinog Potoka i Leposavića) ne treba da se pripoje Srbiji' (vidi donji grafikon). Analiza uzoraka anketiranih Albanaca i Srba ponovo otkriva značajnu razliku u njihovim odgovorima. 4% anketiranih Albanaca i 41% Srba odgovorili su 'Sever Kosova (Zvečane, deo Zubinog Potoka i Leposavića) treba da se pripoje Srbiji' dok 91% anketiranih Albanaca i 10% Srba odgovorili su opcijom 'Sever Kosova (Zvečane, deo Zubinog Potoka i Leposavića) ne treba da se pripoje Srbiji'. 5% anketiranih Albanaca i 49% Srba odgovorili su 'Nemam neku ideju koji put treba pratiti'.

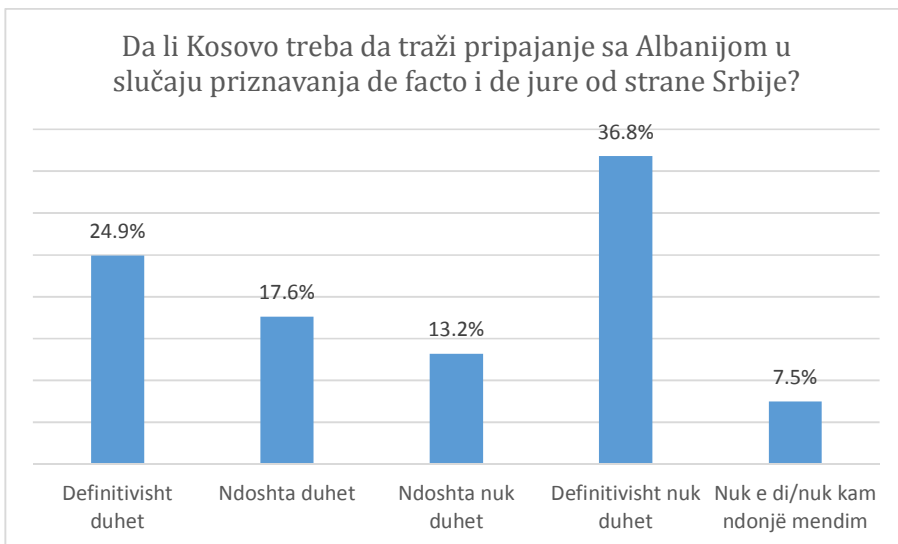
3.3. Da li Kosovo treba da traži pripajanje sa Albanijom?

Na pitanje ako Srbija prizna Kosovo, da li treba da se traži pripajanje sa Albanijom, putem sondaže postavljeno je sledeće pitanje:

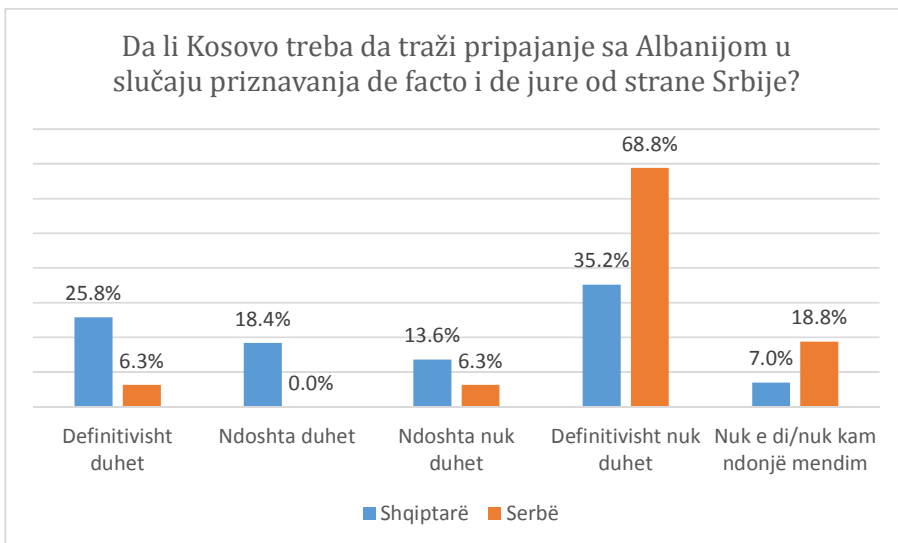
Da li treba Kosovo da traži pripajanje sa Albanijom u slučaju priznavanja de facto i de jure od strane Srbije?

U vezi ovog pitanja (u slučaju priznavanja de facto i de jure Kosova od strane Srbije, da li Kosovo treba da traži pripajanje sa Albanijom?), nalazi su kao u nastavku:

Skoro 43% ukupnih uzoraka odgovorilo je da Kosovo 'svakako treba' ili 'možda treba da traži pripajanje sa Albanijom u slučaju priznavanja de facto i de jure od strane Srbije. Polovina uzorka (50%) odgovorili su da Kosovo 'definitivno ne treba' ili 'možda ne treba' da traži pripajanje Albaniji u slučaju priznavanja de facto i de jure od strane Srbije. 8% učesnika su se izjasnili da 'ne znam /nemam neko mišljenje' o ovom pitanju.

Ocena odgovora albanskih i srpskih uzoraka govore o modelu drugačijih odgovora: 44% anketiranih Albanaca i 6% Srba odgovorili su da Kosovo 'definitivno treba' ili 'možda treba' da traži pripajanje sa Albanijom u slučaju priznavanja de facto i de jure od strane Srbije. 49% anketiranih Albanaca i 75% Srba (značajna razlika u statistikama) da Kosovo 'možda ne treba' ili 'definitivno ne treba' da traži pripajanje Albaniji u slučaju priznavanja de facto i de jure od Srbije. 7% anketiranih Albanaca i 18.8% Srba odgovorili su 'ne znam/nemam neko mišljenje o tom pitanju.

3.4. Tri scenarija o eventualnom sporazumu između Kosova i Srbije

Učesnici sondaže upoznati su o opcijama/alternativama o eventualnom sporazumu između Kosova i Srbije: a) nastavak status quo-a; b) priznavanje de facto od strane Srbije i proširene izvršne nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova; i c) priznavanje de facto i de jure državnosti Kosova od strane Srbije u razmenu za korigovanje granica / novi teritorijalni aranžmani između Kosova i Srbije . Kako bi bilo jasnije, ispitivači su objasnili anketiranim šta podrazumeva status quo¹¹, de-facto i proširene izvršne nadležnosti ¹², i de-jure¹³.

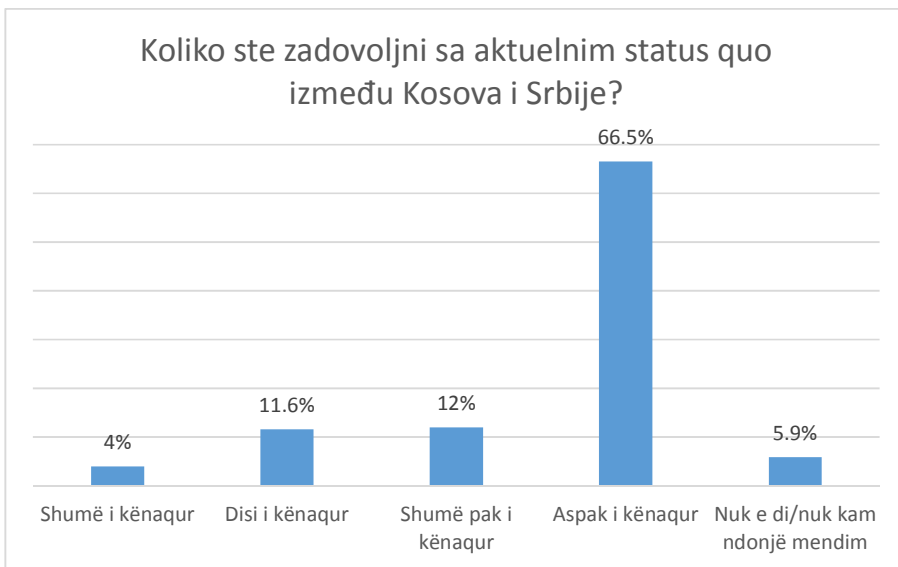
3.4.1. Prvi scenarijo: Nastavak status quo-a

Što se tiče prvog scenarija, postavili smo dole navedeno pitanje: Koliko ste zadovoljni sa aktuelnim status quo između Kosova i Srbije? 15% su odgovorili 'veoma zadovoljni' ili 'donekle zadovoljni' u vezi aktuelnog status quo-a između Kosova i Srbije (vidi donji grafikon). Veći deo učesnika (79%) odgovorilo je sa 'veoma malo' ili 'nimalo zadovoljni sa aktuelnim ' status quo između Kosova i Srbije. 6% je odgovorilo sa 'ne znam/nemam neko mišljenje' o ovom pitanju.

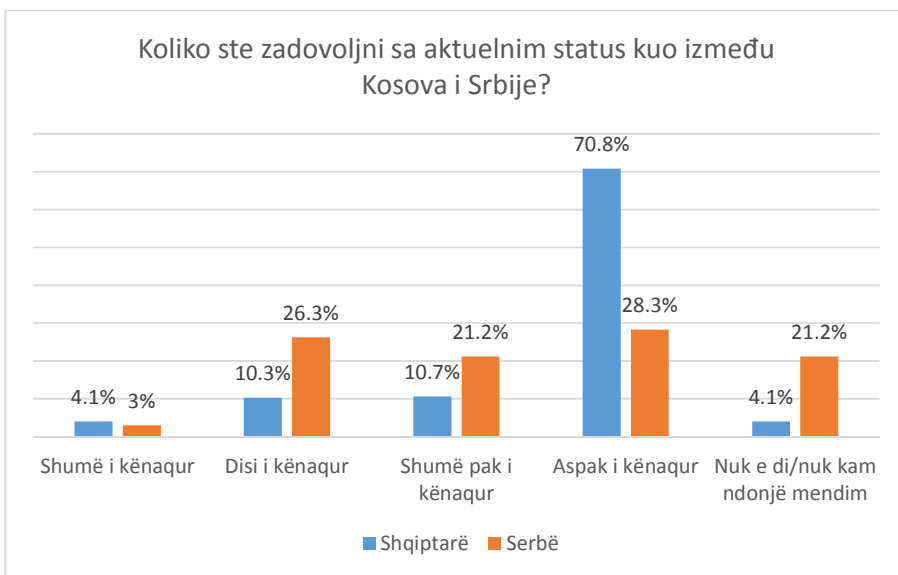
¹¹Status quo, podrazumeva nedostatak uzajamnog priznavanja i politički i diplomatski odnosi između Kosova i Srbije su obustavljeni.

¹²Priznavanje de facto, podrazumeva da Srbija priznaje institucije Kosova, ali ne priznaje državnost Kosova; sa proširenim izvršnim nadležnosti a podrazumeva se snaga za koja obuhvata ustavne izmene na Kosovu i stvara se novi politički entitet na Kosovu, što bi bila jedna jedinica polovine autonomije.

¹³Priznavanje de jure, podrazumeva da Srbija priznaje granice Kosova i njenu državnost.

Posebna analiza albanskih i srpskih uzoraka govori o modelu drugačijih odgovora. 14% anketiranih Albanaca i 29% Srba izjasnili su se u potpunosti zadovoljni' ili 'donekle zadovoljni ' saaktuelnim status quo između Kosova i Srbije. 82% anketiranih Albanaca u poređenju sa 50% Srba su 'veoma malo zadovoljni' ili 'nimalo zadovoljni' saaktuelnim status quo između Kosova i Srbije. 4% Albanaca i 21% Srba odgovorili su 'ne znam/nemam neko mišljenje ' o aktuelnim status quo-om između Kosova i Srbije. Ove razlike su statistički značajne (na nivou 0.05), ali rezultati odgovaraju idejama da u dve zajednice postoji različito raspoloženje.

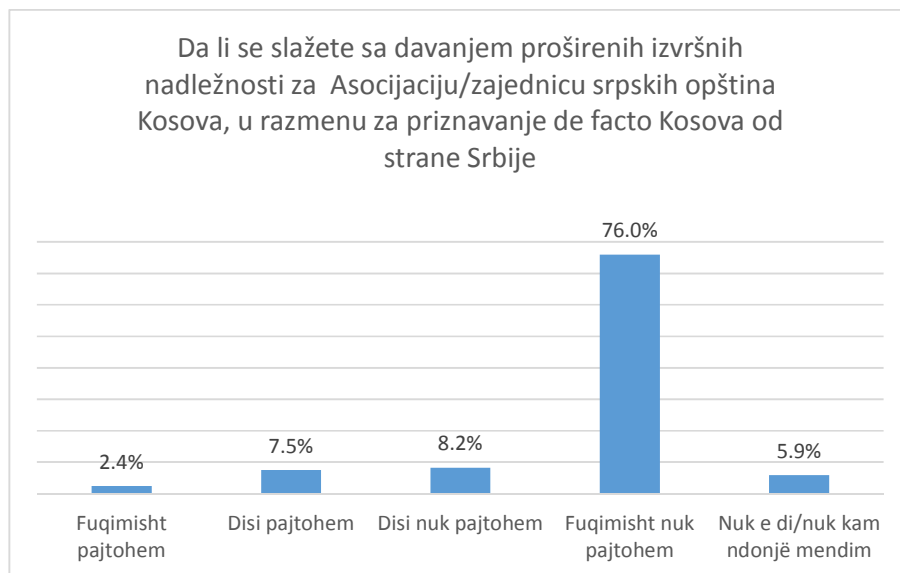

3.4.2. Drugi scenarijo: Priznavanje de facto od Srbije i proširena nadležnost za asocijaciju / zajednicu srpskih opština Kosova

U vezi ovog scenarija, učesnicima je postavljeno sledeće pitanje:

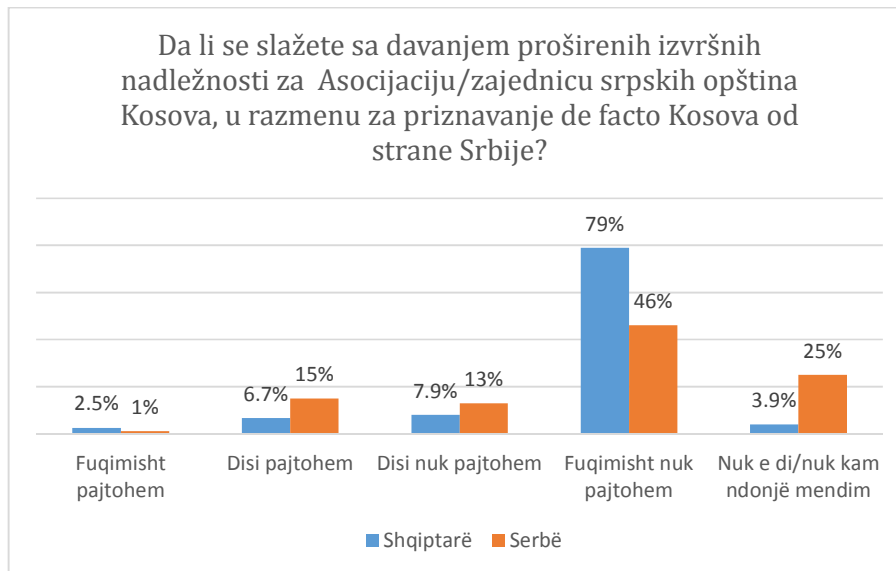
(a) Da li se slažete sa davanjem proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/ zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za priznavanje de facto Kosova od strane Srbije?

Manji broj učesnika (10%) izjasnili su se 'u potpunosti se slažem' ili 'donekle se slažem' za davanje proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za priznavanje de facto Kosova od strane Srbije. Većina učesnika (84%) rekli su 'donekle se ne slažem' ili 'u potpunosti se ne slažem' za davanje proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za priznavanje de facto Kosova od strane Srbije.

Analiza odgovora albanskog i srpskog uzorka govore o sličnom modelu odgovora. 9% anketiranih Albanaca u poređenju sa 16% Srba odgovorili su 'u potpunosti se slažem' ili 'donekle se slažem' za davanje proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za priznavanje de facto Kosova od strane Srbije. 87% anketiranih Albanaca i 59%

Srba izjasnili su se e 'donekle se ne slažem' ili 'ne slažem ' za davanje proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova, u razmenu za priznavanje de facto Kosova od strane Srbije (ipak razlika je statistički značajna). 4% anketiranih Albanaca i 25% Srba izjasnili su se 'ne znam/nemam neko mišljenje ' o ovom pitanju.

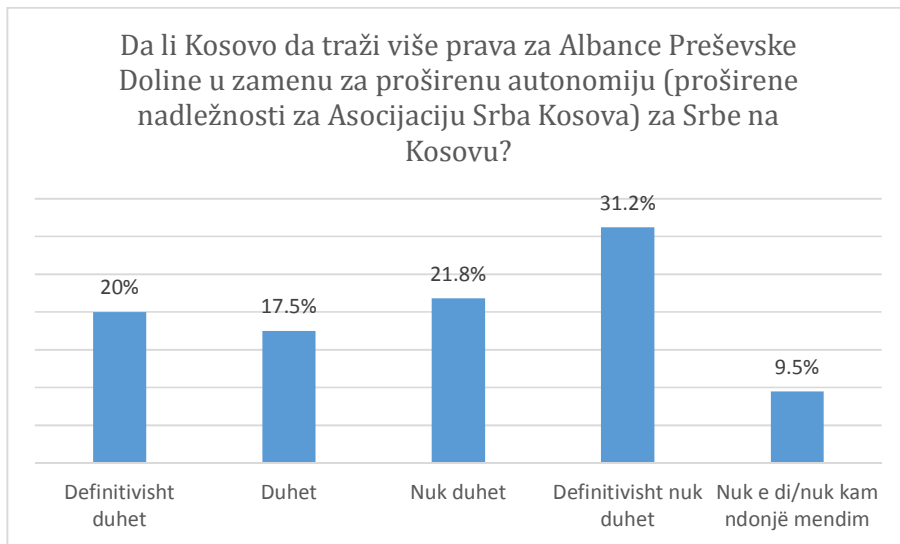

Međutim, drugačije mišljenje je postignuto kada je pitanje pokrenulo mogućnost razmene za prava Albanaca Preševske Doline, sa izvršnim nadležnostima za ASK. Pitanje je postavljeno u ovom kontekstu:

(b) Da li Kosovo treba da traži više prava za Albance Preševske Doline u razmenu za proširenu autonomiju (izvršne nadležnosti Srpske zajednice Kosova) za Srbe Kosova?

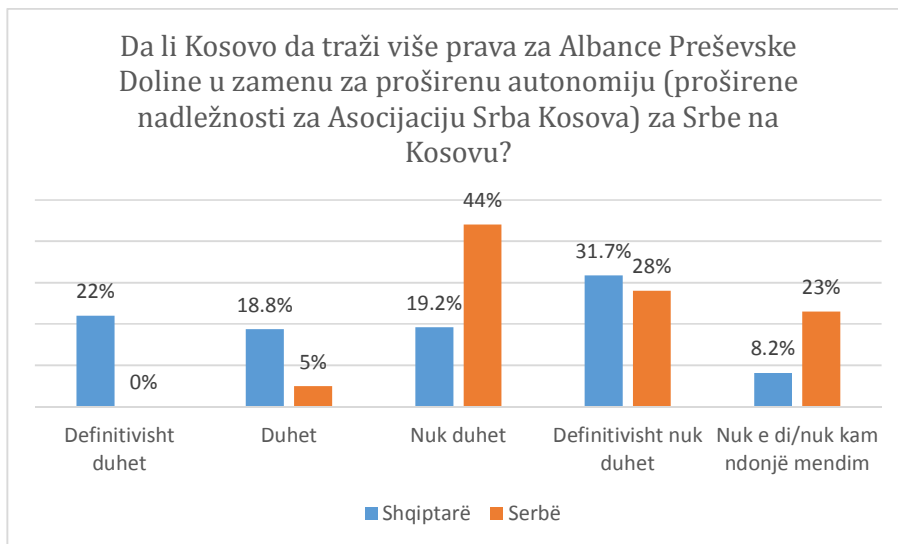
Mišljenja su bila više podeljena u odnosu na ovo pitanje u poređenju od postavljenih pitanja odvojeno. 38% su mišljenja Kosovo 'definitivno treba' ili 'treba' da traži više prava za Albance Preševske Doline u zamenu za proširenu autonomiju (proširene nadležnosti za Asocijaciju Srba Kosova) za Srbe na Kosovu. Inače, 53% anketiranih izjavilo je da Kosovo 'ne treba' ili 'definitivno treba' da traži više prava za Albance Preševske Doline u zamenu za proširenu

autonomiju (proširene nadležnosti za Asocijaciju Srba Kosova) za Srbe na Kosovu.

Analiza odgovora albanskog i srpskog uzorka govori o relativno bitnim razlikama u njihovim odgovorima. 41% anketiranih Albanaca i 5% Srba smatraju da Kosovo 'definitivno treba' ili 'treba' da traži više prava za Albance Preševske Doline u zamenu za proširenu autonomiju (proširene nadležnosti za Asocijaciju Srba Kosova) za Srbe na Kosovu.

Sa druge strane, 51% anketiranih Albanaca u poređenju sa 72% Srba misle da Kosovo 'da traži više prava za Albance Preševske Doline u zamenu za proširenu autonomiju (proširene nadležnosti za Asocijaciju Srba Kosova) za Srbe na Kosovu. 8% Albanaca i 23% Srba odgovorili su 'ne znam/nemam neko mišljenje' o tom pitanju.

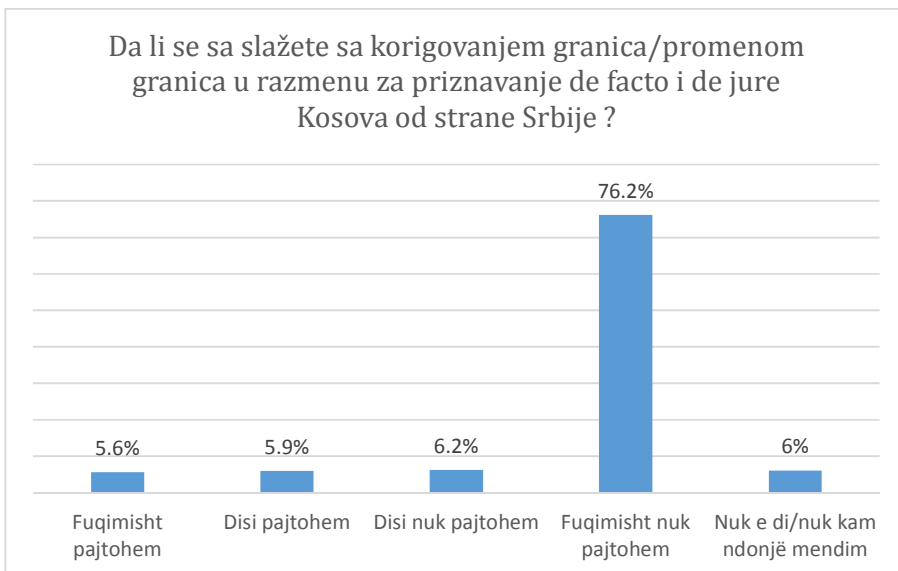

3.4.3. Treći scenarijo: Priznavanje de facto i de jure državnosti Kosova od strane Srbije u razmenu za korigovanje granica/ novi teritorijalni aranžmani između Kosova i Srbije

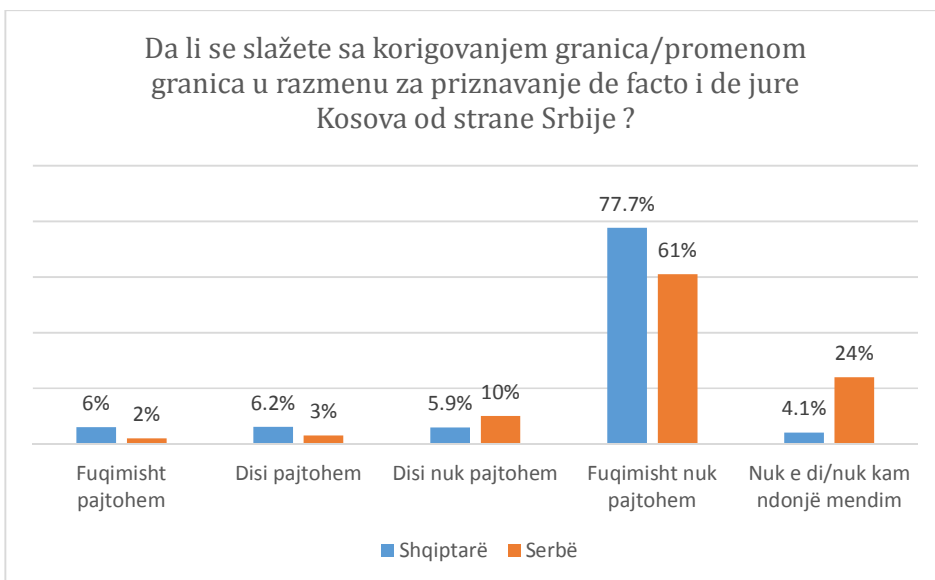
U vezi ovog scenarija, anketiranim je postavljeno sledeće pitanje:

(a) Da li se slažete sa korigovanjem granica u razmenu za priznavanje de facto i de jure Kosova od strane Srbije?

Manji broj učesnika (12%) izjasnili su 'u potpunosti se slažem ili 'donekle se slažem' sa korigovanjem granica u razmenu za priznavanje de facto i de jure Kosova od strane Srbije. međutim, većina učesnika (82%) odgovorili su 'donekle se ne slažem' ili 'u potpunosti se ne slažem' sa korigovanjem granica u razmenu za priznavanje de facto i de jure Kosova od strane Srbije. (vidi donji grafikon). 6% izjasnili su se 'ne znam/nemam neko mišljenje' otom pitanju.

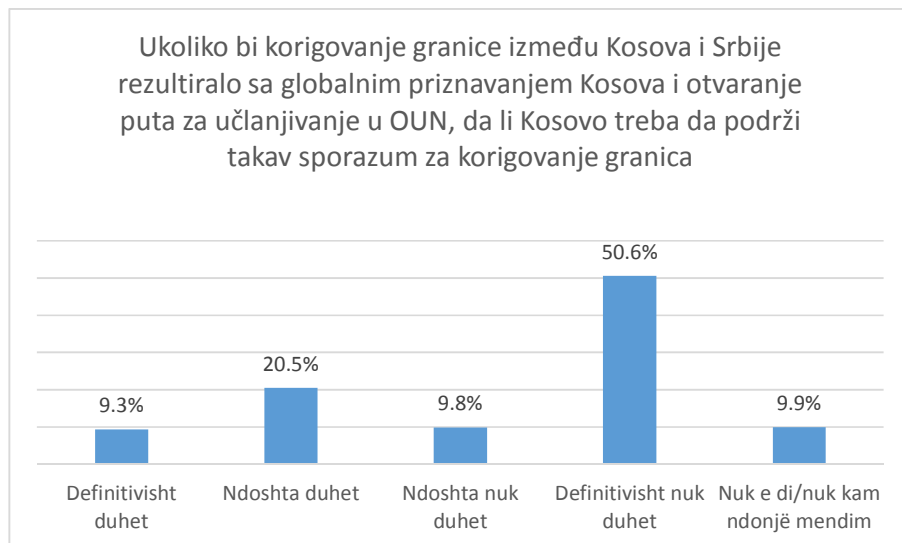
Postoji sličan model odgovora (vidi donji grafikon) između anketiranih Albanaca i Srba. Na primer, 12% anketiranih Albanaca i 5% Srba izjasnili su se 'u potpunosti se slažem' ili 'donekle se slažem' sa opcijom korigovanja granice. 84% anketiranih Albanaca i 71% Srba odgovorili su 'donekle se ne slažem' ili 'u potpunosti se ne slažem' sa korigovanjem granica u razmenu za priznavanje de facto i de jure Kosova od strane Srbije. 4% Albanaca i 24% Srba izjasnili su se 'ne znam/nemam neko mišljenje' o tom pitanju.

Drugo pitanje u vezi korigovanja granice je bilo:

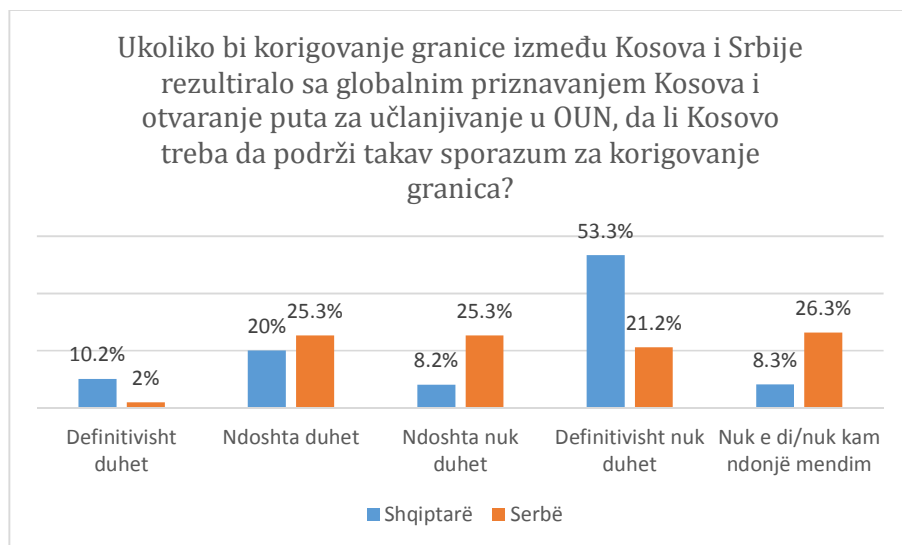
(b) Ukoliko bi korigovanje granice između Kosova i Srbije ako bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN, da li Kosovo treba da podrži takav sporazum za korigovanje granica?

Na drugoj strani, prilikom postavljanja pitanja za učesnike da li Kosovo treba da prihvati korigovanje granice između Kosova i Srbije ako bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN, odgovori su bili različiti. U ovom aspektu 30% uzorka odgovorili su da Kosovo 'definitivno treba' ili 'možda treba' da podrži opciju korigovanja granice između Kosova i Srbije ako bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN (vidi donji grafikon). Inače, 60% odgovorili su, 'možda ne treba' ili 'definitivno ne treba' da podrži opciju korigovanja granice između Kosova i Srbije ako bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN. 10% izjasnili su se 'ne znam/nemam neko mišljenje' o tom pitanju.

Posebna analiza albanskog srpskog uzorka (kao što je prikazano u donjem grafikon) odražava sličan model odgovora. **30% anketiranih Albanaca i 27%**

Srba odgovorili su 'definitivno treba' ili 'možda treba' da podrži opciju korigovanja granice između Kosova i Srbije što bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN. 61% Albanaca i 47% Srba odgovorili su da Kosovo 'možda ne treba' ili 'definitivno ne treba' da podrži opciju korigovanja granice između Kosova i Srbije što bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN. 8% anketiranih Albanaca i 26% Srba izjasnili su se 'ne znam/nemam neko mišljenje' o tom pitanju.

4. Zaključci

Ova sondaža imala je za cilj shvatanje percepcije i stavova građana (*Glas Naroda*) u vezi scenarija 'Velikog finala' između Kosova i Srbije. Tokom sondaže anketirano je 1110 ispitanika (90% Albanaca, 9% Srba i 1 % drugih etničkih grupa) i to predstavlja uzorak zastupanja stanovništva na Kosovu.

Nalazi sondaže govore da je većina stanovništva Kosova *protiv prekida dijaloga* između Kosova i Srbije. U celini, 62% svih anketiranih ne slaže se sa prekidom dijaloga između Kosova i Srbije. Obe strane, Albanci i Srbi Kosova saglasni su da dijalog između Kosova i Srbije mora da se nastavi. 63% anketiranih Albanaca i 54% Srba odgovorili su 'u potpunosti se ne slažem,' ili 'donekle se ne slažem' sa

prekidom dijaloga između Kosova i Srbije. Međutim, jedan znatan broj srpskog uzorka nema neko mišljenje o ovom pitanju (27%).

Iako je većina stanovništva Kosova protiv prekida dijaloga između Kosova i Srbije, sondaža ipak govori o tome da postoji mala saglasnost za budući put u vezi postizanja sporazuma između Kosova i Srbije. Postoje ekstremne razlike (sve bitne statistike) o crvenim linijama naredne faze dijaloga:

- Jezero Gazivode treba da ostane unutar teritorije Kosova (96% anketiranih Albanaca u poređenju sa 5% srpskog uzorka);
- Trepča treba da ostane deo Kosova (99% Albanaca u poređenju sa 9% srpskog uzorka);
- Preševska Dolina treba da se pripoji Kosovu (69% Albanaca u poređenju sa 0% srpskog uzorka);
- Preševska Dolina treba da ostane deo Srbije (13% Albanaca u poređenju sa 84% srpskog uzorka);
- Sever Kosova (Zvečene, deo Zubinog Potoka i Leposavića) ne treba da se pripoje Srbiji (91% Albanaca u poređenju sa 10% srpskog uzorka). Vredi naglasiti da 49% srpskog uzorka odgovorili su 'Ne znam koji put treba pratiti' o ovom pitanju.

Takođe, sondaža govori i o podeljenom mišljenju u vezi *pripajanja Kosova sa Albanijom* u slučaju priznavanja de facto i de jure od strane Srbije. U celini, 43% podržava ideju da Kosovo treba da traži pripajanje Albaniji u slučaju priznavanja de facto i de jure od strane Srbije. Međutim, 49% anketiranih Albanaca i 75% Srba ne slažu se sa opcijom da Kosovo treba da traži pripajanje sa Albanijom.

Što se tiče *tri scenarija*, postoji mala podrška anketiranih (16% odgovorili su 'u potpunosti zadovoljni' ili 'donekle zadovoljni') sa nastavkom status quo **(scenarijo 1)** a čak još manje (10% anketiranih izjasnili su se 'u potpunosti se slažem' ili 'donekle se slažem') za davanje izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova u zamenu za priznavanje de facto Kosova od strane Srbije **(scenarijo 2)**. Ipak, postoji veća podrška (30%

anketiranih odgovorilo je sa 'definitivno treba' ili 'treba') u vezi korigovanja granice, što bi rezultiralo sa globalnim priznavanjem Kosova i otvaranjem puta za učlanjivanje Kosova u OUN(**scenarijo 3**).

Razlike u vezi *tri scenarija* bile su puno manje u poređenju sa *crvenim linijama*. Samo jedan manji broj anketiranih Albanaca (14%) i (27%) Srba izrazili su svoje zadovoljstvo sa aktuelnim status quo-m između Kosova i Srbije (**scenarijo 1**). Na sličan način, samo 9% anketiranih Albanaca i 16% Srba izrazili su svoju saglasnost za davanje proširenih izvršnih nadležnosti za Asocijaciju/zajednicu srpskih opština Kosova u razmenu priznavanja *de facto* Kosova od strane Srbije (**scenarijo 2**). Za razliku od dva ranija scenarija, 30% anketiranih Albanaca i 27% Srba podržavaju korigovanje granica, što će rezultirati globalnim priznavanjem Kosova i otvaranje puta za učlanjivanje u OUN(**scenarijo 3**).

Uopšteno, javno mnjenje na Kosovu je nezadovoljno sa status quo-, i želi da se dijalog nastavi, ali Albanci i Srbi na Kosovu imaju snažne oprečne *crvene linije* i nesaglasnosti o mnogim pitanjima koja su u vezi završne faze dijaloga. Što se tiče *tri scenarija*, postoje nekoliko podela između Albanaca i Srba, ali izgleda da postoji slična podrška, iako manje od većine, u vezi *trećeg scenarija*.

Dok reči i izrazi koji su korišćeni mogu uticati na tačne procene, koji favorizuju ili osporavaju posebne opcije, možemo zaključiti da albansko i srpsko stanovništvo Kosova imaju različite stavove, naročito u vezi linija/njihovih crvenih linija, ali su jednoglasni o potrebi nastavka dijaloga. Na kraju može se zaključiti da ne postoji suštinska podrška većinskog stanovništva na Kosovu (Albanaca) za neki od tri scenarija. To govori o tome da, kako bi bio prihvatljiv jedan sporazum u vezi 'velikog finala' većine *glasa naroda* na Kosovu, on mora da sadrži nešto održivo, suštinsko i funkcionalno na Kosovu, u suprotnom je predodređen na neuspeh.

